

AVAUKSET

Inno-opisto rakentaa uuden sukupolven kehittämisen- ja arviointikulttuuria

JUHA KOIVISTO & HANNE HEIKKINEN & SATU KORHONEN & NIINA PERÄNEN & PASI POHJOLA

Suomi on tuhansien kehittämisprojektien projektiviidakko. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämisprojektien siivu tuosta kakusta on mitattava. Lukuja on vaikea osoittaa, koska kellään ei taida olla kattavaa tietoa käynnissä olevien projektien määrästä. Kehittämistoiminnan piirteitä ovat muun muassa projektiluonteisuus ja lyhytjänteisyys, rahoituksen kohdentuminen pääasiassa uusien käytäntöjen kehittämiseen ja tietämättömyys siitä, mitä muut tekevät. Kehittämisen lopputulokset tapaavat kadota raportteihin, hankkeiden kotisivuille ja erilaisiin hyvä käytäntö -tietokantoihin. Kukaan ei niitä löydä, ja samanlaisia asioita kehitetään eri puolilla maata.

Aihioita ja ideoita kehittämistoiminnassa Suomessa riittää ja innovaatioprosessien alkupään osaaminen on aika hyvin hallussa. Toimintamalleja osataan kehittää ja hankearviointia toteutetaan – joskin rahoittajien ehdoin ja kriteerein. Kehittämistoiminnan rahoitusta ja painopistettä tulisi nyt siirtää kehitelmien mallintamisen, levittämisen ja käyttöönnoton toimiin sekä kehitelmien generoiman muutoksen arviointiin. Samalla tulisi siirtyä pitkäjänteisemmän ja jatkuvan kehittämisen kulttuuriin projektikulttuurin sijasta.

Mittava sosiaali- ja terveysalan kansallisen innovaatioympäristön rakentamiseen ja vakiinnuttamiseen tähtäävä Innokylä-hanke on käynnistetty (www.innokyla.fi). Innokylän tarkoituksena on tukea ja sujuvoittaa alan innovaatio- ja kehittämistoimintaa. Innokylän perustajajäseniä ovat Kuntaliitto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ja Terveyden edistämisen keskus. Hanketta rahoittavat sosiaali- ja terveysministeriö, Tekes ja Raha-automaattiyhdistys. Innokylän arvoja ovat muun muassa avoimuus, asiakaslähtöisyys ja yhteiskehittäminen. Tavoitteena on koota ja verkos-

toida koko sosiaali- ja terveysalan kehittäminen yhteen verkkopalveluun sekä tarjota kehittämistä tukevia palveluita ja yhteiskehittämisen mahdollisuuksia niin verkossa kuin kasvokkaisissa kohtaamisissa. Innokylän perusrakenteen on tarkoitus olla valmis vuoden 2013 lopussa. Verkkopalvelu rakentuu paloittain, ja joitain osioita on valmiina vuoden 2012 alussa.

Inno-opisto on Innokylän osahanke

Innokylää rakennetaan useassa osahankkeessa, joissa on mukana kaikkien perustajaorganisaatioiden jäseniä sekä muiden Innokylän rakentamisesta kiinnostuneiden organisaatioiden jäseniä. Inno-opisto-osahanke on työstänyt kehitelmiään vuoden 2010 alusta alkaen. Kolme keskeistä toisiinsa kytkeytyvää kokonaisuutta on saatu pilottivaiheeseen: kehittämisen, mallintamisen ja arvioinnin REA-työkalu, Innopajatoiminta ja Innotuutorikoulutus.

Inno-opiston kehitelmien kiintopisteenä on käytäntö-käsite ja tähän liittyen muutama perustava ajatus. Käytäntöjä kehitetään tyypillisesti jotakin tiettyä ja ensisijaista tarkoitusta varten. Tällainen voi olla esimerkiksi nuorten työttömien aktivoiminen tai ikäihmisten kotona selviytymisen tukeminen. Ensisijaisen tarkoituksen lisäksi käytännöillä tavoitellaan tyypillisesti myös muita päämääriä, kuten kustannussäästöjä. Esimerkiksi kun ikäihmiset saadaan pärjäämään pidempään kotona, voidaan laitospaikkakustannuksissa säästää.

Inno-opisto jäsentää käytäntöjä sosio-materiaalisina toimintasysteemeinä, jotka palvelevat tiettyjä tarkoituksia ja jotka koostuvat inhimillisistä toimijoista (esim. ammattilainen, asiakas,

asiakkaan perhe, lähijohto ja muut organisatoriset toimijat), toiminnasta ja vuorovaikutuksesta sekä erilaisista resursseista (esim. tiedot, taidot, välineet, säännöt ja periaatteet, arvot, raha), joita toimijat mobilisoivat ja hyödyntävät toimissaan. Muutos käytännön yhdessä elementissä merkitsee muutoksia käytännön muissa elementeissä – elementit muokkaavat toinen toisiaan. Käytännöt linkittyvät toisiinsa käytäntöihin ja muodostavat heterogeenisiä verkostoja, joissa eri käytännöt ovat toinen toistensa edellytyksiä – asiakaspalvelukäytäntö ei välttämättä vakiinnu ja toimi, elleivät johtamiskäytännöt ole tekemisen takana ja tukena.

Paikallisia käytäntöjä ei voida siirtää toisiin ympäristöihin, mutta paikallinen voidaan yleistää esimerkiksi kirjalliseksi mallinnukseksi, kuvioiksi tai vuokaavioksi, jossa koetetaan määrittää käytännön sellaiset keskeiset elementit, joiden tulisi toteutua kaikissa sovellusympäristöissä. Mallinnuksen ja vertaiskokemusten avulla käytäntö voidaan rakentaa eri sovellusympäristöihin, mutta tällöin ne saavat jälleen paikallisissa olosuhteissa omia muotojaan. Paikallinen ei kuitenkaan ole koskaan täysin paikallista eikä yleinen tai universaali täysin universaalina. Osuvampi tapa tarkastella käytäntöjen ja ympäristön suhdetta on nimenomaan eritellä heterogeenisiä verkostoja, jotka voivat olla pidempiä tai lyhyempiä, paksumpia tai ohuempia, vahvempia tai heikompia. Verkostojen ulkopuolella ei ole mitään. Ideana on rakentaa verkostoista mahdollisimman lujia ja toimivia kokonaisuuksia.

Käytännöllä ei ole ominaisuutta hyvä huono, tai toimiva. Vasta kun käytäntö on saatu räätälöityä osaksi jotakin heterogeenistä verkostoa ja sen avulla on saavutettu esimerkiksi asiakkaiden näkökulmasta hyviä tuloksia, voidaan alkaa puhua hyvästä käytännöstä kyseisessä sovellusympäristössä. Tämäkään ei tarkoita sitä, että samalla käytännöllä saavutettaisiin hyviä tuloksia jossakin toisessa ympäristössä, koska ympäristöt voivat olla kovin erilaisia. Hyvyys on siis paremminkin relaatio kuin ominaisuus.

Relationaalinen ajattelu johtaa myös aivan toisenlaiseen vaikuttavuuskäsitykseen kuin esimerkiksi koeasetelmällisen paradigman lineaarinen vaikuttavuuskäsitys. Koeasetelmällinen tutkimus olettaa, että esimerkiksi terveydenhuollon teknologia voi olla enemmän tai vähemmän vaikuttava ja että se on riippumaton, välttämätön ja riit-

tävä elementti tuottamaan vaikutuksen. Teknologian ja toiminnan välille vedetään viiva – teknologia on sama sovellusympäristöstä riippumatta. Relationaalinen ajattelu taas olettaa, että artefaktista tulee teknologia vasta osana inhimillistä toimintaa ja käytäntöjä ja että ihmisen toiminta on osa teknologiaa – teknologia ja sen ominaisuudet muuntuvat sovellusympäristönsä mukaisesti. Teknologia ei aiheuta kausaalisesti muutosta, vaan muutos generoituu sosio-materiaalisessa toimintasyteemissä, jonka muodostavat ihmiset, näiden toiminta ja vuorovaikutus sekä toimintaa välittävät elementit. Yksittäinen elementti ei koskaan ole riittävä elementti aikaansaamaan muutosta.

Käytäntöjen kehittämistoiminta ei etene lineaarisesti vaihe vaiheelta tietyn kaavan mukaan. Kehittämistoiminta on paremminkin verkostoista ja systeemistä. Kehittämisympäristössä tehdään samanaikaisesti useita asioita, esimerkiksi suunnitellaan, mallinnetaan, kokeillaan ja testataan ja arvioidaan. Toimintaan verkostoituu erilaisia toimijoita, esimerkiksi ammattilaisia, johtoa, päätöksentekijöitä, kehittäjiä, tutkijoita, rahoittajia, asiakkaita ja arvioijia. Innovaatioverkosto ja kehittämisen ”kohde” rakentuvat ja kehittyvät samanaikaisesti. Kehittämistoiminnan tulisi olla mahdollisimman vahvasti yhteis-etu-llitteellä varustettua. Kehittämistoimintaan tulisi läpi koko innovaatioprosessin – arviointi mukaan lukien – osallistua kaikki kehitettävän asian kannalta merkitykselliset toimijaryhmät, kuten asiakkaat, ammattilaiset, johto ja päätöksenteko, ja kehittämisen tulisi perustua asiakkaiden ja käyttäjien tarpeisiin.

Kehittämistoiminta on parhaimmillaan yhteistoiminnallista oppimista, jota määrittää jaettu yhteinen oppimisen ja työskentelyn kohde, johon oppimisprosessi kohdistuu ja jonka työstämiseen ja kehittämiseen sitoudutaan. Kun tiedon hankinta ja tekeminen kohdistuu johonkin jaettuun kohteeseen, kuten yhdessä kehitettävään käytäntöön ja sen mallintamiseen, ja osallistujat ovat sitoutuneet yhdessä kehittämään asiaa, niin tällöin on kysymyksessä yhteistoiminnallinen oppiminen. Tällöin eri toimijoiden osaaminen ja asiantuntemus saadaan parhaiten käyttöön.

Kehittämisen, mallintamisen ja arvioinnin REA-työkalu

Inno-opistossa on kehitetty pilottivaiheeseen käytäntöjen kehittämisen, mallintamisen ja arvioinnin REA-työkalu. REA on verkossa oleva työkalu, joka on kaikkien käytettävissä heti, kun kehittämistoiminta alkaa (www.innokyla.fi/pilotointi). REA tukee käytäntöjen kehittämisprosessin eri toimia. REA-lyhenne tulee englanninkielisistä sanoista ”relational evaluation approach”, joka antaa kehittämisprosesseille viitekehyksen. Työkalu koostuu neljästä osiosta, joita kaikkia läpäisee yhteiskehittämisen ja -arvioinnin ajatus.

Ensimmäisessä osiossa on mahdollista hallita kehittämistoiminnan, esimerkiksi projektin tai hankkeen, perustietoja, määritellä kehittämistoiminnan tarkoitus ja tavoitteet, luoda kehittämistoiminnan arviointisuunnitelma ja kirjata toiminnan tuottamia tuloksia ja tuotoksia sitä mukaa kuin niitä syntyy.

Toinen osio tukee kehitettävän käytännön mallintamista yleiseksi toimeenpanomalliksi. Toimeenpanomalli määrittelee käytännön tarkoituksen ja ne keskeiset elementit, joiden tulisi toteutua kaikissa käytännön sovellusympäristöissä. Käytäntöä jäsenetään kolmesta toimijaperustaisesta näkökulmasta käsin: asiakasnäkökulma, ammatilaisnäkökulma ja organisatorinen näkökulma. Näkökulmien alla on mahdollisuus jäsentää käytännön elementtejä arviointialueiden avulla. Niitä ovat toimijat, tehtävät ja työnjako, tiedot, taidot ja välineet, säännöt ja periaatteet, lait ja asetukset sekä talous. Toimeenpanomalli on teoria, joka sisältää oletuksia siitä, millaisen toimintajärjestelmän avulla tietty tarkoitus on mahdollista saavuttaa, esimerkiksi aktivoida nuoria työnhakuun ja koulutukseen. Toimeenpanomalli antaa välineen suunnitella, toteuttaa ja arvioida käytännön käyttöönottoa ja toimeenpanoa sekä seurata ja arvioida käytännön generoimaa muutosta.

Kolmannessa osiossa on mahdollista suunnitella, työstää ja arvioida käytännön käyttöönottoa ja toimeenpanoa sovellusympäristössään. Työkaluun mallinnetun käytännön voi kuka tahansa ottaa käyttöön, joten toimeenpanomallin alla voi olla samanaikaisesti käynnissä lukuisia käyttöönottoprosesseja. Tämä tekee näkyväksi, kuinka käytäntö muuntuu erilaisissa ympäristöissä. Osio sisältää tällöin runsaasti tietoa käyttöönottojen kulusta, onnistumisista ja epäonnistumisista sekä näihin johtaneista tekijöistä.

Käyttöönottoprosessi jäsentyy työkalussa ennen-aikana-jälkeen-asetelmaksi viiden osatehtävän avulla. Osatehtävät ovat 1) alku ja tavoitetilan analyysi, jossa analysoidaan sovellusympäristön nykytila ja se tavoitetila, jollaisen sovellusympäristön halutaan olevan käyttöönottoprosessin jälkeen, 2) koulutus ja perehdytys, jonka avulla suunnitellaan ja toteutetaan käyttöönoton edellyttämä koulutus ja perehdytys, 3) käytännön toimeenpano, jossa käytäntö toimeenpannaan ja toimeenpanoa seurataan ja arvioidaan, ja 4) nykytilan analyysi, jossa analysoidaan sovellusympäristön tila käyttöönoton jälkeen, sekä 5) loppuanalyysi ja johtopäätökset, joissa tehdään koko prosessia koskeva arviointi ja johtopäätökset: missä onnistuttiin, missä epäonnistuttiin, millaiseksi käytäntö muokkautui ja saavutettiinko asetettu tavoitetila. Käyttöönottoprosessi ei jäsenny osatehtävien avulla lineaarisesti prosessiksi, vaan osatehtäviä tehdään samanaikaisesti, palataan alkuun, osa voidaan tehdä ohuemmin.

Neljännessä osiossa on mahdollista suunnitella ja työstää käytännön tuottaman muutoksen seuranta ja arviointia. Toimeenpanomalli antaa tähän teorian, jota koetellaan. Arvioinnin voi rajata johonkin näkökulmaan ja arviointialueeseen. Arviointi jäsentyy myös ennen-aikana-jälkeen-asetelmaksi neljän osatehtävän avulla: 1) tarkasteltavien tapausten alku- ja tavoitetilan analyysi, jossa analysoidaan ja arvioidaan esimerkiksi päihde- ja mielenterveysasiakkaiden elämäntilanne ennen käytännön toimeenpanoa ja määrittellään tavoitetila, johon käytännön avulla pyritään, 2) käytännön toimeenpanon seuranta ja arviointi, jossa seurataan ja arvioidaan käytännön toimeenpanoprosessia ja muutoin esimerkiksi päihde- ja mielenterveysasiakkaan elämän tapahtumia eli sitä, mitä prosessin aikana oikeasti tapahtuu, 3) nykytilan analyysi toimeenpanon jälkeen, jossa analysoidaan sopivalla aikaperspektiivillä asiakkaan tila toimeenpanon jälkeen, ja 4) loppuanalyysi ja johtopäätökset, jossa tehdään koko prosessia koskeva arviointi ja johtopäätökset: millaista muutosta asiakkaan elämässä saavutettiin käytännön avulla, millaista muutosta tapahtui käytännöstä huolimatta jne.

REA-työkalun neljä osiota eivät nekään ole siten lineaarisessa järjestyksessä, että edettäisiin vaihe vaiheelta toimeenpanomallin luomisesta käyttöönottoon jne. Usein kun käytäntöä on saatu hivenenkin mallinnettua, aloitetaan jo kokeilut ja testaukset, joiden perusteella voidaan

tehdä lisäyksiä ja korjauksia malliin. Tai toisin päin, yleistetään jokin jo rutinoitunut käytäntö toimeenpanomalliksi. Alustavaa muutoksenkin arviointia voidaan tehdä jo ensimmäisissä kokeiluissa.

Vaikuttavuustutkimusta vaivaa yleisesti harha, että vaikuttavuus voitaisiin nähdä vasta tietyn ajan kuluttua, esimerkiksi kuukausien tai vuosien päästä. Tämä harha perustuu ajatukseen, että käytännöllä tai teknologialla olisi jokin sisäinen kausaalinen voima, jonka vaikutus voidaan käydä mittamassa sopivan ajan kuluttua – mitä enemmän tuota voimaa, sitä vaikuttavampi, ja kun kerran on mitattu, niin tulokset pätevät kaikissa sovellusympäristöissä.

REA-työkalu taas perustuu ajatukseen, jossa toimintasysteemin jokainen elementti ja näiden keskinäinen toinen toisiaan muokkaava vuorovaikutus generoi muutosta. Muutoksen generoituminen alkaa heti. Esimerkiksi keskustelu sosiaalityöntekijän kanssa voi generoida voimia asiakkaalle, mikä osaltaan edesauttaa muutoksen syntymistä. Keskustelun jälkeen moni muu asia on generoimassa muutosta suuntaan tai toiseen tai ylläpitämässä vanhaa toimintaa tai tilaa. Rokotteen ainesosa ei yksistään saa aikaan muutosta, vaan tarvitaan tietynlaisen asiakkaan paikalle tulo, rokottajan toimia, ajoittamista, tietynlaisia hygieniata, tietty määrä ainetta jne. Seuranta tarvitaan, mutta olettamuksena ei voi olla teknologioiden tai menetelmien sisäisen kausaalisen voiman ajatus. Käytännöt rakentuvat omanlaisikseen eri sovellusympäristöissä ja generoituva muutos voi niissä olla erilaista.

REA-työkalussa arvioinnin asetelmaa tai indikaattoreita ei tuoda ulkoapäin, vaan ne määritellään yhteistoiminnallisesti käytännön kannalta merkityksellisten toimijoiden kesken. Asiakkaan osallistuminen oman muutoksensa arviointiin on ehdoton edellytys onnistuneelle arvioinnille.

REA-muottiin tullaan myös pitkällä aikavälillä mallintamaan innovaatio- ja kehittämistoiminnan käytäntöjä, jotka ovat suoraan niiden hyödynnettävissä, jotka työskentelevät REAssa käytäntöjen kehittämisen ja mallintamisen, käyttöönoton ja muutoksen arvioinnin parissa. Inno-opiston työntekijät ovat aloittaneet mallinnustyön, mutta muutkin voivat mallintaa REAan ko. käytäntöjä. Innokylän verkkopalveluun rakennetaan lisäksi mahdollisuuksia käytäntöjä koskevaan virtuaaliseen yhteiskehittämiseen ja kommentointiin.

Innopajatoiminta

Inno-opiston kehittämä Innopajatoiminta tarjoaa tukea sosiaali- ja terveysalan käytäntöjen kehittämistyölle. Innopajoissa puidaan ja työsteetään osallistujien omia tapausesimerkkejä ja niihin liittyviä kysymyksiä sekä mahdollisia ongelmia. Innopajoissa käsiteltäviä teemoja voivat olla esimerkiksi käytännön varhaisvaiheen kehittäminen, mallintaminen, kokeilu ja pilotointi, käyttöönotto ja vakiinnuttaminen tai käytännön tuottaman muutoksen seuranta ja arviointi. REA-työkalu toimii pajojen viitekehystenä ja apuvälineenä. Toiminnan tarkoituksena on kehittämisprosessien tukeminen ja sujuvoittaminen.

Innopajatyöskentely on avointa, sosiaali- ja terveysalan kehittäjille tarkoitettua työpajatoimintaa. Tavoitteena on, että työskentelyyn osallistuvat sekä kehittämistyötä tekevät että kehitettävään käytäntöön eri tavoin kytkeytyvät toimijat, kuten ammattilaiset, johtajat, päättäjät, asiakkaat ja heidän läheisensä – riippuen kulloinkin käsiteltävänä olevasta tapausesimerkistä.

Innopajoissa hyödynnetään vertaisoppimista sekä erilaisia osallistavia ja dialogisia työskentelymenetelmiä. Kehittämistyötä ja sen arviointia jäsennetään REA-työkalun mukaisesti, ts. moninäkökulmaisesti ja moniäänisesti. Yhdessä oppiminen ja eri toimijoiden kokemusten jakaminen on pajatoiminnassa keskeisellä sijalla. Innopajatoimintaa järjestetään pajojen sarjoina ja yksittäisinä pajoina. Pajojen sisältö räätälöidään osallistujien toiveiden pohjalta. Pajojen toteuttamiseen ja ohjaamiseen Inno-opisto kouluttaa Innotuutoreita.

Innotuutorien toteuttamien Innopajojen lisäksi Inno-opisto järjestää erilaisista teemoista ns. erityispajoja, joiden ohjaaminen edellyttää sellaista menetelmäosaamista, jota Innotuutorikoulutus ei tarjoa. Näitä pajoja toteuttavat Inno-opiston työntekijät tai muut asiantuntijat, joilla on kulloisenkin menetelmään liittyvää osaamista. Innopajoja järjestetään lisäksi suurten tapahtumien yhteydessä, kuten Kuntamarkkinoilla sekä TERVE-SOS-tapahtumassa.

Innotuutoritoiminta

Suomessa sosiaali- ja terveysalalla on lähteestä riippuen töissä noin 300 000–400 000 työntekijää. Työ on jakautunut useille eri tahoille, esi-

merkiksi valtiolle, kuntiin, järjestöihin, alueellisiin toimijoihin ja tutkimuslaitoksiin. Kehittämistyötä tehdään myös näiden ulkopuolella erilaisissa verkostoissa.

Innokylän tarkoituksena on toimia yhteisenä ”kehittämisalustana” tälle monitoimijaiselle joukolle. Ajatus on, että yhteinen kehittämistyön kieli ja toimintatavat madaltavat sektori- ja ammattikuntien rajoja ja helpottavat näin yhteistoimintaa yhteisten asioiden ympärillä. Innokylä pyrkii vahvistamaan myös uusia toiminnan arvoja, kuten kehittämiseen liittyvän tiedon avoimuutta ja käyttäjälähtöistä kehittämistä.

Yhteisen kielen löytäminen ja Innokylän työkalujen käytön vakiinnuttaminen on pitkäjänteisyyttä edellyttävä ponnistus. Prosessin vauhdittamiseksi Innokylällä on koulutustoimintaa. Inno-opiston ja Verutum Oy:n suunnittelema ja toteuttama Innokylän tuutorikoulutus on keskeinen osa Innokylän palvelujen jalkauttamista kehittäjien käyttöön. Koulutus toimii myös kehittäjien verkostoitumisen paikkana. Koulutus toteutetaan 12 lähipäivää sisältävänä ja 13–18 kuukautta kestävässä oppisopimuskoulutuksena. Koulutus antaa tuotekehittäjän erikoisammattutkintopätevyuden ja se tuottaa asiantuntijoiden pysyvän vertaisverkoston, joka tukee hanketyötä sekä käytäntöjen kehittämisen prosesseja.

Innokylän tuutorit ovat kehittämistehtävissä toimivia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, jotka saavat koulutuksen kansallisen kehittämisen infrastruktuurin (=Innokylä) hyödyntämiseen ja käytäntöjen kehittämisen tukitehtävissä toimimiseen. Tuutorikoulutuksen käyneet tukevat koulutuksen aikana ja sen jälkeen vertaisiaan käytäntöjen kehittämistyössä: järjestävät tuetusti Innopajoja, konsultoivat REA-työkaluun kirjatua kehittämistyötä sekä osallistuvat tapahtumasuunnitteluun. Tuutori on kehittämiseen liittyvän oppimisprosessin ohjaaja ja sparraaja, mutta ei välttämättä sisällön asiantuntija. Tuutorin vahvuus on kehittämisprosessin tuntemuksessa ja vertaisoppimisen edistämisessä.

Tuutorikoulutus on suunnattu etenkin sosiaali- ja terveysalan verkostoille ja organisaatioille, jotka haluavat koulutusta ja lisäosaamista käytäntöjen kehittämiseen ja levittämiseen. Koulutus valmentaa yhteiskehittelyyn sekä kasvokkain vuorovaikutuksessa että verkkoalustalla, pehdyttää strategialähtöiseen kehittämiseen sekä kehittämisprojektien hallintaan ja johtamiseen.

Verkostot ytimenä

Verkostoituminen yhteisten asioiden äärelle on tärkeää kehittämistoiminnan tehostamiseksi. Innokylässä toimii oppimisverkostoja, jotka tukevat käyttäjälähtöisen ja yhteistoiminnallisen kehittämisen prosesseja ja tuotosten leviämistä omalla aihealueellaan. Aihealueita ovat ikäihmisten palvelut, lapset ja perheet, päihde- ja mielen-terveys, rikossovittelu, tietoteknologia sosiaalialalla, vammaisasiat, aikuissosiaalityö sekä monisektoriset hyvinvointipalvelut ja verkostomaiset käytännöt.

Innotuutorit ovat verkostoille tärkeitä kehittämistoiminnan edistäjiä. He työskentelevät erityisesti moninäkökulmaisen arvioinnin ja monitoimijaisen Innopajatoiminnan keinoin. Yhteiskehittämisen idea on, että ne, joita kehitettävät palvelut koskevat, ovat myös osallisia sen suunnitteluun ja muotoiluun. Keskeistä on kehittäjien, opiskelijoiden ja tutkijoiden, alan ammattilaisten ja asiakkaiden kokoontuminen yhteen luomaan ratkaisuja kulloinkin työstettäviin kysymyksiin.

Oppimisverkostot järjestävät Innopajatoimintaa, jossa kehittäjät yhdessä edellä mainittujen toimijoiden kanssa työstävät eri teemoihin liittyviä kehittämisen kysymyksiä. Oppimisverkostoille ja muille Innokylässä toimiville verkostoille luodaan myös yhteisiä työskentelytiloja verkkoalustalle.

Pilotoinnit alkaneet

Inno-opisto on alkanut pilotoida REA-työkalua ja Innopajoja vuoden 2011 alusta. Samalla käynnistyi ensimmäinen Innotuutorikoulutus-ryhmä. Pilotointia pyöritetään pääasiassa Inno-opiston työntekijöiden toimesta, sillä koulutettuja tuutoreita ei vielä ole.

Lokakuussa 2011 REA-työkalussa oli jo noin 170 käytännön mallintamis- tai käyttöönottoprosessia käynnissä. Kysyntä työkalua kohtaan on ollut kova ja palaute siitä positiivista. Vasta vuosi- en päästä työkalussa on mallinnettua käytäntöjä, näiden moninaisia muunnoksia ja käyttöönottoprosesseja sekä näiden generoiman muutoksen arviointeja. Haasteena on työkaluun tehtävien kirjausten riittävä selkeys ja taso, jotka muutkin voivat hyödyntää tuloksia ja oppia niistä.

Inno-opisto on vuoden 2011 aikana järjestänyt Kaste-hankkeille Innopajojen sarjoja, joihin

hankkeet ovat aktiivisesti osallistuneet. Muille hankkeille on järjestetty lyhyempiä, päivän kestäviä pajoja. Lisäksi Innopajoja on järjestetty erilaisten tapahtumien yhteydessä. Pajatyöskentelyssä pääteemana on toistaiseksi ollut ennen kaikkea käytäntöjen mallintaminen REA-työkaluun ja siinä tarvittava apu. Joskin esimerkiksi Oulun seudun Tukeva-hankkeessa kymmenen kuntaa on vuoden aikana ottanut hankkeen aiemmin kehittelemiä käytäntöjä käyttöön ja työskentelee siis mallintamisen lisäksi REAn käytönoton osiossa. Pajoissa päähuomion on alkuvaiheessa varastanut REA-työkalu, johon perehtyminen vie oman aikansa. Pajojen sarjoissa opitaan tuntemaan REA ja huomio alkaa kohdentua vähitellen itse asiaan, kulloisenkin kehittämisen ja arvioinnin problematiikkaan.

Vuonna 2011 on käynnistynyt neljä tuutorikoulutusta, joihin on saatu kiitettävästi väkeä eri toimijaryhmistä (mm. kunta-, järjestö-, yritys-

ja koulutusala). Osallistujia näissä ryhmissä on yhteensä 90 ja koulutustoiminnan suunnitellaan jatkuvan säännöllisenä. Tätä kautta kehittäjien verkostoitumiselle ja yhteisen kielen löytämiselle on edellytyksiä.

Tuutoritoiminnan jatkuvuuden kannalta haasteena on toiminnan hyötyjen osoittaminen organisaatioille sekä toisaalta mielekkään alueellisen toimintarakenteen luominen. Innokylän työkalut ja palvelut kehittyvät jatkuvasti ja näitä asioita tulisi myös voida päivittää koulutetuille tuutoreille. Toisaalta tuutorit itse ovat Innokylälle tärkeä kantava voima, joille halutaan tarjota mielekkäitä kohtaamisia sekä vaikuttamisen paikkoja myös omalla maantieteellisellä toiminta-alueella.

Inno-opiston kehitelmien hitsautuminen yhteen siten, että ne tukevat sujuvasti ja saumattomasti toisiaan, lienee muutamien vuosien prosessi. Työ on saatu hyvin käyntiin ja tie avattua uuden sukupolven kehittämisen ja arviointikulttuurille.